

Államvizsga témakörök történelemből – 2025 Mgr

Az európai integráció története

Az Európai Közösségeket alakító gazdasági, politikai és katonai szerződések áttekintése 1945–1957 között: Dunkerque-i, Brüsszeli, ESZAK, EVK, Római, Párizsi és más szerződések.

Az Európai Közösségeket alakító gazdasági, politikai és katonai szerződések áttekintése 1963–1993 között: Elysée, Schengeni, Helsinki, Maastrichti, Koppenhágai és más szerződések.

(Nyugat-)Németország integrációja az európai közösségbe: Németország és Berlin különféle nemzetközi státuszai és válságai 1945 és 1991 között: Washingtoni egyezmények, Bonni szerződés, EVK, Hallstein- doktrína, neue Ostpolitik.

Az 1945 utáni európai integráció Kelet-Közép-Európa szempontjából. A kommunista országok ún. szisztémaszintű inkompatibilitása. (Cseh-)Szlovákia integrációs folyamatai 2004-ig.

Az ún. helsinki folyamat (1975) összefüggései az európai integrációval, az államhatárok kérdésével és az emberi jogokkal; az 1990-es párizsi EBEE-csúcs.

Az Európai Unió jelenlegi politikai alapelvei és fő működési mechanizmusai (kormányköziség, nemzetekfelettség), valamint az EU fő szervei és azok részletes jellemzése.

Magyarország és magyarság története 1918 után

Magyarország az első világháború után: az „őszirózsás forradalom” és a Tanácsköztársaság (a háborús összeomlás, Magyarország külpolitikai és belpolitikai helyzete a háború után, politikai polarizálódás, a Károlyi-kormány és tevékenysége, a tanács hatalom létrejötte, államrendszere, intézkedései, háborúi és bukása)

A trianoni békeszerződés és következményei. A szomszédos államok igényei, a békekonferencia magyar vonatkozású eseményei, a magyar békeszerződés főbb pontjai, területi rendelkezései és következményei, a burgenlandi kérdés.

A bethleni konszolidáció évei. A királypuccsok, Bethlen konszolidációs intézkedései, a gazdaság újjászervezése, a kultúrpolitika, a gazdasági válság és Bethlen bukása.

Magyarország külpolitikája a két világháború között. és a revíziós sikerek. A fő külpolitikai célkitűzések és potenciális szövetségesei, a komáromi tárgyalások, az első és a második bécsi döntés, Kárpátalja visszafoglalása, Magyarország és a lengyel háború, a Délvidék visszafoglalása, a revízió következményei, a zsidótörvények.

Magyarország a második világháborúban. Magyarország háborúba sodródása, a magyar hadsereg a keleti fronton, a Kállay-kormány béketapogatózásai, a német megszállás és következményei, a kiugrási kísérlet, a nyilas uralom, a front átvonulása Magyarországon.

A koalíciós időszak (1945-1948) és Magyarország szovjetizálása. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány és intézkedései, pártok és választások, a párizsi békekonferencia magyar vonatkozású eseményei, a Kisgazdapárt szétbomlasztása, az egypártrendszer kiépítése.

A Rákosi-rendszer. A rendszer jellege és fő képviselői, a koncepciók percek és áldozataik, a gazdaság átalakítása és válsága, Nagy Imre reformkísérlete, a visszarendeződés.

Az 1956-os forradalom és a Kádár-korszak. A forradalom kitörésének okai és előzményei, a forradalom menete és elfojtása, a megtorlás. Kádár hatalmának megszilárdítása, bel- és külpolitikája, a gazdasági reform, az eladósodás, a rendszer válsága és a demokratikus átmenet.

A szlovákiai magyarság története

Csehszlovákia megalakulása és a magyarok. A mai Dél-Szlovákia csehszlovák megszállása, a lakosság magatartása, sztrájkok, sortűzek, a tanácsköztársaság hatása, az államhatárok véglegesítése

A magyar kisebbség társadalmi, népesedési, gazdasági jellemzői az első Csehszlovák Köztársaságban (demográfiai, területi, szociális jellemzők, ágazati és felekezeti megoszlás)

A szlovákiai magyar politika az első Csehszlovák Köztársaságban (pártstruktúra, a polgári oldal pártjai, az aktivizmus, a baloldali mozgalmak, választási eredmények, fontosabb politikusok)

A magyar kisebbség kulturális, oktatási élete az első köztársaságban, (a magyar művelődés és kultúra feltételei, a fontosabb kulturális és tudományos szervezetek, az ifjúsági mozgalmak, a magyar nyelvű sajtó, a magyar nyelvű oktatás intézményei és tartalmi kérdései)

A magyar kisebbség magatartása 1938-ban. Az első bécsi döntés (Csehszlovákia politikája a kisebbségekkel szemben, a magyarság sérelmei, 1938-ban, a községi választások, a nemzetiségi státútum, magyar lakosság magatartása a bécsi döntés előtt)

A szlovákiai magyarok a háborús szlovák államban 1939–1945 (a magyarok létszáma, területi elhelyezkedése, politikai élete, szervezetei, Esterházy János megítélése)

Magyar idők a Felvidéken

(az első bécsi döntéssel Magyarországhoz visszacsatolt területek reintegrációja 1938–1945 között. Gazdasági és politikai reintegráció, a felvidéki szellem, holokauszt a visszacsatolt területeken)

A csehszlovák nemzetállam kialakításának kísérlete 1945–1948.

(csehszlovák nemzetállami törekvések a második világháború alatt és után, a magyar lakosság kitelepítésének terve, a kassai kormányprogram és a kisebbségellenes jogalkotás, a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény és végrehajtása, a csehországi deportálások, a reszlovakizáció, a népbíráskodás magyarellenes éle, a párizsi békekonferencia, fordulat a magyar kérdés kezelésében)

Magyarok a sztálinista Csehszlovákiában (az 1950-es évek)

(A magyar kisebbség helyzetének felemás rendezése, a Megbízottak Testületének határozatai, a csehszlovák alkotmányok, az 1960. évi közigazgatási reform, az 1956-os magyar forradalom és a szlovákiai magyarság)

A „prágai tavasz” és a magyar kisebbség.

A Csemadok 1968. márciusi javaslatai és a szlovák társadalom reakciója, a szlovákiai magyar társadalom a prágai tavasz idején, a Csemadok megújulása, önálló magyar társadalmi szervezetek létrehozásának kísérlete, a magyar lakosság reakciója a katonai megszállásra, a nemzetiségi alkotmánytörvény, a nemzetiségi szervek létrehozása, majd leépítése, a visszarendeződés, tisztogatások a Csemadokban

A magyar kisebbség a husáki normalizáció éveiben.

A pártállam nemzetiségi politikája a normalizáció idején, kísérlet a magyar iskolahálózat leépítésére, a Jogvédő Bizottság tevékenysége, magyar-csehszlovák feszültségforrások a nyolcvanas évek végén, kisebbségi beadványok 1988-1989-ben)

A magyar kisebbség a rendszerváltástól Csehszlovákia megszűnéséig (1989-1992)

A magyar kisebbség a rendszerváltás folyamatában, a Független Magyar Kezdeményezés, az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom, nemzetiségi problémák a rendszerváltás után, a kisebbségi magyar intézményrendszer átalakulása.

Szlovák nemzeti mozgalom

A szlovák nemzeti mozgalom kialakulása a 18. század második felében: társadalmi bázis, nyelvi, felekezeti sajátosságok és célok.

A bibliai cseh nyelv szerepe. Az önálló szlovák nyelvi norma megteremtése: a Bernolák- és Štúr-féle nyelvi kodifikáció jelentősége.

A szláv törzsi gondolat és a kulturális kölcsönösség eszméje Ján Kollár, Jozef Pavol Šafárik életművében. A politikai pánszlávizmus jelensége Ľudovít Štúr munkásságában

A szlovák nemzeti mozgalom 1848–1849-ben. A Szlovák Nemzeti Tanács és a fegyveres szlovák felkelés három szakasza.

A szlovák nemzeti mozgalom 1860-1875 között: az 1861. évi szlovák nemzeti memorandum. A Matica slovenská és a három szlovák tannyelvű gimnázium létrejötte, működése, betiltása.

A Régi Iskola és az Új Iskola létrejötte. A Szlovák Nemzeti Párt kialakulása, programja, működése 1871-1914 között. A párt elnökei: Viliam Pauliny-Tóth, Pavol Mudroň és Matúš Dula. Svetozár Hurban Vajanský konzervatív ruszofil irányzata.

A gazdasági, társadalmi modernizáció hatása a dualizmuskori szlovák társadalomra: urbanizáció, iparosodás, belső munkaerővándorlás, tenegerentúli kivándorlás. Magyarosodás és magyarosítás.

A szlovák nemzeti mozgalom politikai újraéledése. A Szlovák Nemzeti Párt választási eredményei 1901-1910. A Szlovák Néppárt és a Szociáldemokrata Párt létrejötte a 20. század elején.

A Āeskoslovanská jednota és a cseh-szlovák egységmozgalom története 1896-1918

A szlovák kérdés az első világháború éveiben: az amerikai szlovákok aktivitása és a Masaryk vezette csehszlovák politikai emigráció.

A szlovákság kiválása a Magyar Királyságból. Az 1918. október 30-i turócszentmártoni szlovák nemzeti deklaráció.

Történelemdidaktika

A történelemdidaktika viszonya a történelemmethodikához. A történelemdidaktika és a történelemmethodika fogalmi és tartalmi különbségei. A történelmi tanulás/tanítás optimális típusai.

A történelem mint tudomány és mint iskolai tantárgy viszonya. A múlt különböző felfogásainak szerepe az iskolai történelemtanításban. A történelem mint konstrukció: Hogyan konstruálódik a történelem?

Az ismeretek és a képességek fogalma az iskolai történelemtanításban. Az iskolai történelmi ismeretek (adat, tény, fogalom, ítélet) és képességcsoportok részletes osztályozása.

Az értés-megjegyzés-alkalmazás-értelmezés paradigma. A tanulói aktivitás növelésének igénye, technikái, eszközei, nehézségei és korlátai.

Az óratervezés. Az iskolai tevékenységek operacionalizációja és taxonomizációja. Az operacionalizáció és a taxonomizáció fogalma, a jelentőségük és a hasznuk az oktatásban.

A történelemtankönyv célja és típusai. A történelemtankönyv részei, módszertani egységei.

A forrásalapú történelemoktatás. A források didaktikai előkészítése és átalakítása (szl. didaktizovanie prameňov). A történelem-tankönyvi források típusai. A forrásfeldolgozás lépései.

ALAPVETŐ SZAKIRODALOM

(csak tájékoztató jelleggel, nem fedti teljese mértékben a követelményeket)

Az európai integráció története

Horváth Jenő (szerk.): Világpolitikai lexikon 1945-2005. Osiris Kézikönyvek, Bp., 2005.

Vajda Barnabás: Hidegháború és európai integráció. Második, módosított szövegű kiadás. SJE Tanárképző Kar, Komárom, 2020.

Szlovák nemzeti mozgalom

Demmel József: Magyar haza, szlovák nemzet. Alkotmányos szlovák politikai törekvések Magyarországon (1860–1872). Magyarországi Szlovákok Kutató Intézete, Békéscsaba, 2016.

Kiss László: A szlovák nemzeti tudat születése. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series Tom. XXXII. Redigit: Sándor Gebei. Eger, 2005. Digitális változata: <http://tortenelem.ektf.hu/efolyoirat/Kiss/tartalom.htm>

Dušan Kováč: Slovensko v 20. storočí I. zv. Na začiatku storočia 1900-1914, 2. zv. Prvá svetová vojna 1914-1918, VEDA, Bratislava 2004, 2008.

Mannová, Elena a kol.: Krátke dejiny Slovenska. Academic Electronic Press, Bratislava 2003.

Mrva, Ivan: Slovensko a Slováci v 2. polovici 19. storočia. Perfekt, Bratislava 2010.

Szarka László: Szlovák nemzeti fejlődés – magyar nemzetiségi politika 1867-1918. Kalligram, Pozsony 1999. <https://adatbank.transindex.ro/cedula.php?kod=1823>

Szarka László (szerk.). *A modern szlovák nacionalizmus évszázada 1780-1918 - Párhuzamos nemzetépítés a multietnikus Magyar Királyságba.* Akadémiai Kiadó, Budapest 2011.

Szarka László: Fejezetek a magyar-szlovák kapcsolatok 19. századi történetéből, SJE, Komárom 2022.

Szarka László – Tóth István (szerk.): A magyarországi szlovákok. Magyar Nemzeti Levéltár, Budapest 2022. 116–166; 167–204; 206–220.

A szlovákiai magyarság története

- Bajcsi Ildikó: A csehszlovákiai magyar értelmiség megszerveződése <https://dunszt.sk/2017/08/25/a-csehszlovakiai-magyar-ertelmiseg-megszervezodese/>

- Gyurgyík László: A (cseh)szlovákiai magyarság demográfiai, valamint település- és társadalomszerkezetének alakulása 1918–1998. In Tóth László (szerk.): A (cseh)szlovákiai magyar művelődés története 1918–1998. I. Budapest, Ister, 1998. 81–121.

Ivaničková, Edita – Simon Attila (red.-szerk.): *Maďarská revolúcia roku 1956 a Slovensko. Az 1956-os magyar forradalom és Szlovákia*. Somorja – Pozsony, Fórum Kisebbségkutató Intézet – Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete, 2006
<http://mek.oszk.hu/04400/04491/04491.pdf>

- Molnár Imre – Szarka László: *Othontalan emlékezet*, Budapest, 2007.

- Olvasókönyv a szlovákiai magyarok történetéhez.

<http://www.selyetori.sk/download/olasokonyv-a-szlovakiai-magyarok-tortenetehez/>

Popély Árpád – Simon Attila (szerk.): *„Akaratunk ellenére...” Dokumentumok a csehszlovákiai magyarság történetéből 1918–1992*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2020,

Popély Árpád – Simon Attila: *Szöveggyűjtemény a szlovákiai magyarok történetéhez*. Komárom, SJE, 2021,

Popély Árpád: *A (cseh)szlovákiai magyarság történeti kronológiája 1944–1992*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet /Nostra Tempora, 13./, 2006.

<http://mek.oszk.hu/08000/08069/08069.pdf>

Popély Árpád: *Fél évszázad kisebbségben. Fejezetek a szlovákiai magyarság 1945 utáni történetéből*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet /Nostra Tempora, 20./, 2014

Popély Árpád: *1968 és a csehszlovákiai magyarság*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet /Fontes Historiae Hungarorum 3./, 2008.

<http://mek.oszk.hu/06700/06723/06723.pdf>

Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés*. Budapest, Osiris Kiadó, 2006.

- Simon Attila (szerk.): *Az 1956-os forradalom visszhangja Csehszlovákiában*. Budapest – Somorja, Nemzeti Emlékezet Bizottsága – Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2018.

- Simon Attila: *Egy rövid esztendő krónikája. A szlovákiai magyarok 1938-ban*. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2010.

- Simon Attila: *Az elfeledett aktivisták. Kormánypárti magyar politika az első csehszlovák Köztársaságban*. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2013.

- Simon Attila: *Kassa három megszállása. Párhuzamok és tanulságok. Történelmi Szemle, 2017/4, 569–590.*

http://trianon100.hu/gallery/letoltesek/Simon_Attila_Kassa_harom_megszallasa.pdf

- Simon Attila: *Magyar idők a Felvidéken*. Jaffa, Budapest, 2014.

Simon Attila: *Az átmenet bizonytalansága. Az 1918/1919-es impériumváltás Pozsonytól Kassáig. Köztársaságban*. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2024.

- Simon Attila: *Budapest, Moszkva és Prága bűvkörében. A szlovákiai magyar politika alternatívái – az aktivizmustól a budapesti politikáig – a két világháború között*. Fórum Társadalomtudományi Szemle, 2011/ 1., 13–24. p. - PDF

- Vadkerty Katalin: *A kitelepítéstől a reszlovakizációig*. Pozsony, Kalligram, 2001

Magyarország 1918 után

- Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Budapest, Osiris, 2010

- 20. századi magyar történelem 1900-1994. (szerk. Pölöskei Ferenc-Gergely Jenő-Izsák Lajos), Budapest, Korona kiadó, 1997.

- Gergely Jenő – Pritz Pál: *A trianoni Magyarország 1918-1945*. Budapest, Vince Kiadó, 1998

- Izsák Lajos: *Rendszerváltástól rendszerváltásig 1944-1990*. Budapest, Kulturtrade Kiadó, 1998

Történelemdidaktika

Vajda Barnabás: *Bevezetés a történelemdidaktikába és a történelemmethodikába*. SJE, 2018.

Vajda Barnabás: *Történelemdidaktikai és történelemtankönyv-kutatás*. Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Komárom, 2020, 380. ISBN 978-80-8122-345-7.